

Aarhus School of Architecture // Design School Kolding // Royal Danish Academy

Screening af Kulturmiljøer

Morgen, Mogens Andreassen; Ostenfeld Pedersen, Simon; Esbensen, Martin Weihe; Boisen Lyhne, Mette; Blegvad, Anne Sofie

Publication date:
2016

Document Version:
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Morgen, M. A., Ostenfeld Pedersen, S., Esbensen, M. W., Boisen Lyhne, M., & Blegvad, A. S. (2016). *Screening af Kulturmiljøer: Langeland Kommune*. Arkitektskolen Aarhus.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SCREENING AF
KULTURMILJØER
**LANGELAND
KOMMUNE**

PROJEKTTEAM

Mogens A. Morgen
 Simon Ostenfeld Pedersen
 Nina Ventzel Riis
 Martin Weihe Esbensen
 Mo Michelsen Stockholm Krag
 Amal Abdi Ashur
 Teresa Østergaard Pedersen
 Anne Sofie Blegvad
 Mette Boisen Lyhne

Projektet udføres af Arkitektskolen Aarhus med støtte fra Realdania. Rapporten må ikke gengives, undtagen i sin helhed, uden godkendelse fra Arkitektskolen Aarhus.

FORORD

Arkitektskolen Aarhus sætter med projektet *Umistelige Kulturmiljøer i Danmarks Yderområder* fokus på kulturmiljøer og bebyggede helheder i Danmark. Med en screening, der skal udvælge særligt værdifulde kulturmiljøer, er formålet med projektet at pege på de værdier og udviklingspotentialer, som den byggede kulturarv rummer.

Kulturmiljøer handler ikke blot om bevaring, men skal have værdi for mennesker i dag. De fysiske spor i kulturmiljøerne fortæller stedspecifikke og ofte kraftfulde historier, som potentielt kan styrke lokale erhverv og tiltrække turister og tilflyttere, såfremt deres fortællekraft aktiveres og aktualiseres.

Projektets ambition er at tilvejebringe et strategisk og metodisk overblik, hvormed kommunerne kan identificere kulturmiljøernes værdier. De lokale fortællinger synliggøres og bliver derved et redskab til at aktivere kulturmiljøerne som en ressource for udvikling i kommunerne.

Gennem en dialogbaseret proces med de kommuner som Arkitektskolen Aarhus har besøgt, er der udviklet en metode til Screening af Kulturmiljøer (SAK). Målet er at tilvejebringe et håndterbart redskab, der på enkel vis kan anvendes af kommunerne, som er myndighed på kulturmiljøområdet.

Den byggede kulturarv i Danmark rummer store bygningskulturelle værdier med mange spændende kulturhistoriske fortællinger. Det er målet med projektet at sætte disse fortællinger i spil for at udnytte kulturmiljøernes store iboende potentialer.

Mogens A. Morgen
 Professor, arkitekt MAA

Simon Ostenfeld Pedersen
 Projektleder, cand.mag,
 chefkonsulent

SCREENING AF KULTURMILJØER I DANMARKS YDEROMRÅDER

Umistelige Kulturmiljøer i Danmarks Yderområder har gennemført en strategisk screening af kulturmiljøer i 22 af landets kommuner. Hertil har Arkitektskolen Aarhus udviklet et enkelt metodisk værktøj til at værdisætte og prioritere kulturmiljøerne. Værktøjet, der er koordineret med andre danske og internationale værdisætningsmetoder, er udviklet med henblik på en generel anvendelse – også af andre end de i projektet omfattede kommuner.

En stor del af de udpegede kulturmiljøer er allerede kortlagt og beskrevet. Blandt andet i de tidligere Kommuneatlas, der senere blev kaldt både Kulturmiljøatlas og Kulturarvsatlas, i perioden 1990-2007, samt i regionplaner udført af de tidligere amter.

Screeningsmetoden kombinerer de eksisterende registreringer med besigtigelser af kulturmiljøerne, som de foreligger i dag. Kulturmiljøerne vurderes ved en værdisætning af deres kulturhistoriske værdi, arkitektoniske værdi og integritetsværdi. På baggrund heraf vurderes kulturmiljøernes samlede fortællerværdi, der danner grundlag for en udvælgelse og prioritering. Heri indgår også en stillingtagen til kulturmiljøernes egenskaber for at fremme turisme, bosætning, erhverv og kulturformidling, som kan udgøre et udviklingspotentiale i kommunerne.

Den viden, der foreligger i kommunerne og museerne er en integreret del af arbejdsgrundlaget. Indledningsvis gennemgås den eksisterende kommuneplans udpegning af kulturmiljøer i dialog med kommune og museum. Formålet er at afdække kulturmiljøernes status; hvilke af dem, er der særligt fokus på i den kommunale planlægning og

strategi og er der eventuelt væsentlige kulturmiljøer, som af forskellige årsager ikke er udpegede, men som alligevel bør indgå i screeningen. Dialogen tager også stilling til, om nogle kulturmiljøer helt bør udgå på grundlag af projektets fastlagte screeningskriterier eller af andre omstændigheder.

Metoden er udviklet løbende igennem projektet i dialog med kommuner, museer og andre interessenter.

METODE TIL SCREENING AF KULTURMILJØER (SAK)

SCREENINGSKRITERIER

- 1) Kulturmiljøet skal være udpeget, eller kunne overvejes som udpegning, i kommunen
- 2) Kulturmiljøet skal indeholde et bebygget miljø eller helhed (ikke enkeltstående bygninger, monumenter, gravhøje, ruiner, voldsteder, diger eller lign.)
- 3) Kulturmiljøet skal rumme en bærende fortælling, der kan opleves på stedet gennem synlige spor

RAPPORTENS INDHOLD

Denne rapport indeholder et skema over kommunens kulturmiljøer, kort- og billedmateriale samt løbsblade for hvert af de 3-5 udvalgte kulturmiljøer i kommunen. Skemaet oplister de værdisætninger og potentialevurderinger, som det enkelte kulturmiljø har fået tildelt i forbindelse med besigtigelserne:

Værdisætningen baserer sig på en vurdering fra 1 (lavest) til 5 (højest) på følgende tre værdiparametre:

- **Kulturhistorisk værdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets historiske betydning og kulturhistoriske fortællerværdi?
- **Arkitektonisk værdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets rumlige, formmæssige og arkitektoniske kvaliteter?
- **Integritetsværdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets helhed og sammenhæng?

For alle værdisætninger gælder, at kulturmiljøets værdier skal være aflæselige i dag.

Potentialevurderingen angiver graden af endnu ikke indfriet potentiale fra 1 (lavest) til 5 (højest) fordelt på fire kategorier, som kulturmiljøets udviklingspotentialer ligger indenfor:

- **Turisme:** Har kulturmiljøet potentialer for at fremme turisme og turismerelateret virksomhed?
- **Bosætning:** Har kulturmiljøet potentialer for at rumme bosætning og/eller motivere egnstiltægtning?
- **Erhverv:** Har kulturmiljøet potentialer for at huse og/eller tiltrække virksomheder og andet erhverv?
- **Kultur/oplevelse:** Har kulturmiljøet særlige potentialer for formidling, oplevelse, kunst, festivaler eller anden aktivitet?

I udvælgelsesfasen vægtes værdisætningen tungere end potentialevurderingen.

PROJEKTETS AFGRÆNSNING AF YDEROMRÅDER

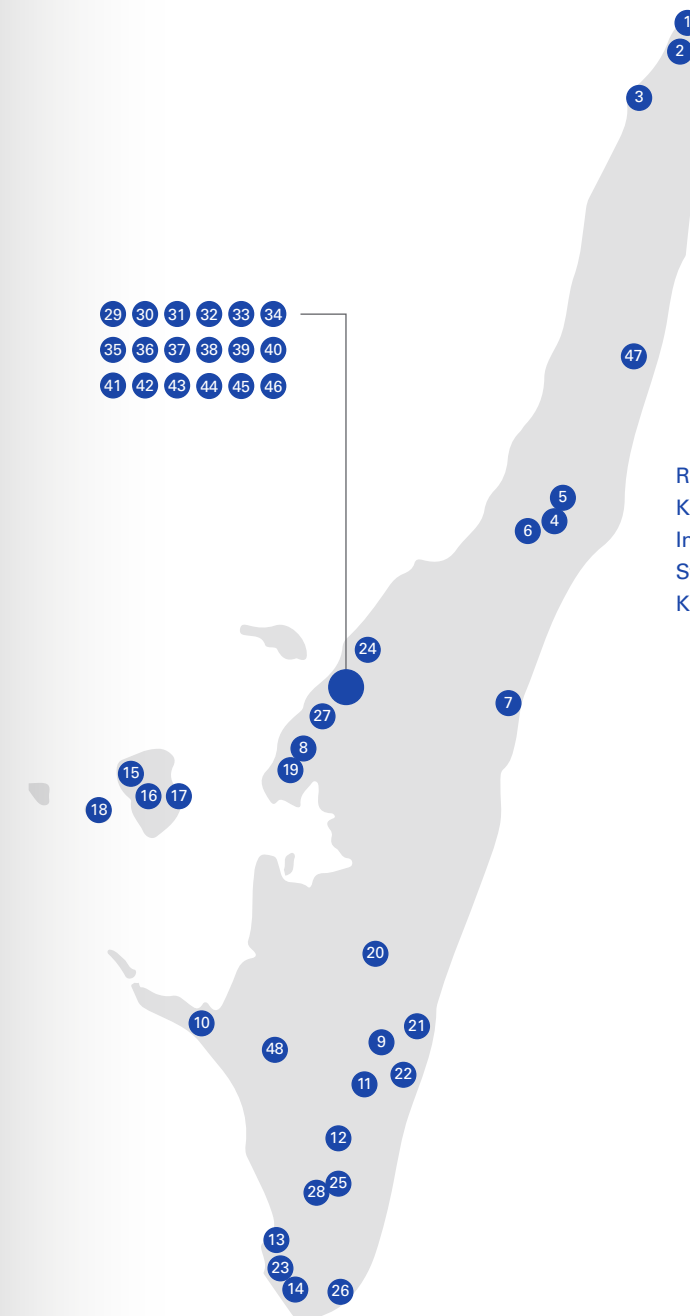

På kortet ses de 22 kommuner, der gennemgås i projektet

Der findes ingen officiel definition af "yderområder" i Danmark, men der anvendes skiftende kriterier til afgrænsning i forskellige sammenhænge. I dette projekt forstås "yderkommuner" som de kommuner, der optræder som sådan i alle de følgende fire sammenhænge: LAG-programmet, De Økonomiske Råd, De Regionale Vækstfora samt SKAT.

SCREENEDE KULTURMILJØER I LANGELAND KOMMUNE

(se skemaet næste side)

Region:
Kommunenummer:
Indbyggertal:
Største by:
Kulturmiljøer:

Syddanmark
482
12.592 (2016)
Rudkøbing (4.529 indbyggere i 2016)
I Kommuneplan 2013-2025 er Langeland Kommunes kulturmiljøer udpeget med henvisning til Langeland Atlas, en kortlægning af Langelands byer, bygninger og miljøer, der udkom i 2004. I kommuneplanen henvises til 60 kulturmiljøer, imens atlasset kun beskriver 46 kulturmiljøer. Grundlaget for denne screening er de 46 kulturmiljøer samt 2 kulturmiljøer, der er tilføjet i dialog med kommunen.

Kulturmiljøerne på Langeland ligger tæt i sammenligning med det øvrige Danmark. Der er spor overalt af en tidligere rig bygningskultur. Kulturmiljøerne spænder fra små byggede øsamfund som Strynø By, over imponerende herregårde som Tranekær Slot til den velbevarede bykerne i Rudkøbing.

I modsætning til flere andre yderkommuner er det bemærkelsesværdigt, hvor intakte mange af de besigtigede kulturmiljøer fremstår, til trods for at øen, som de resterende yderområder, lider af affolkning. Ligeledes er omdannelser eller modernisering i mange tilfælde udeblevet, selv på landsbyniveau.

Langeland udmærker sig endvidere ved at have miljøer, der i samvirkning med nærliggende miljøer kan opnå en endnu tydeligere fortælling og oplevelse af stedet. Derfor foreslås i det følgende en sammenlægning af flere af de besigtigede miljøer.

BESIGTIGELSESSKEMA

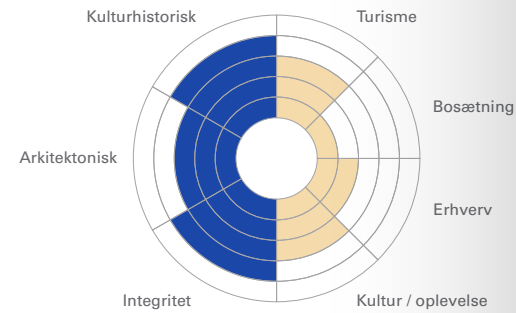
Værdisætningen og potentiale vurderingen baserer sig på en vurdering fra 1 (lavest) til 5 (højest) på de forskellige parametre

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

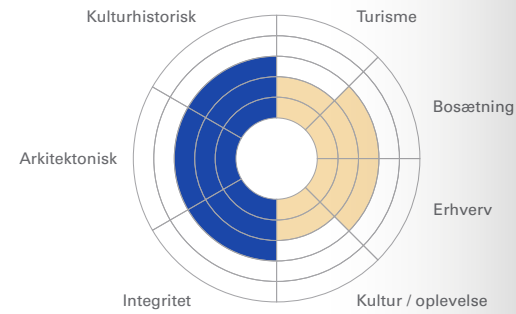
HOV NORDSTRAND

Området udgøres af en større sommerhusbebyggelse, hvoraf den ældste kerne består af bygninger fra 1920'erne-30'erne. De oprindelige sommerhuse fremstår velholdte og autentiske, men omsluttes uheldigt af nyere sommerhusudstyknings.

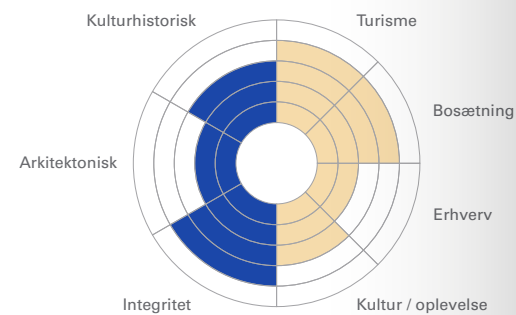
HOV

Forløbet fra Hov Nordstrand til Lohals fremstår med spredte gårdbebyggelser i klynger uden egentlig landsbydannelse.

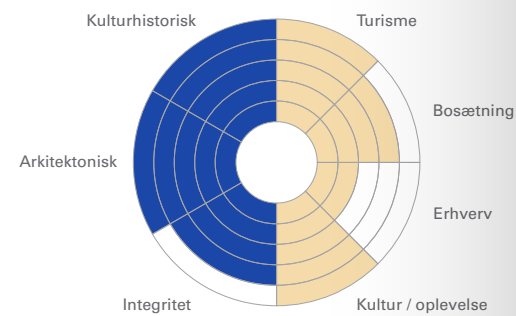
LOHALS

Lohals udgør et blandet bygningsmiljø, der indeholder tydelige spor af en tidligere rig bygningskultur, som siden er delvis omdannet eller fornyet. Hovedgaden (Østergade), der leder til havnen, er blevet kraftigt omdannet.

TRANEKÆR

Tranekær landsby er et sjældent eksempel på en slynget vejby med en særlig høj grad af velbevarede enkelthuse og landsbystruktur. Landsbyen udfolder sig mellem kirken og slottet, der udgør endepunkter og særlige markører i byen.

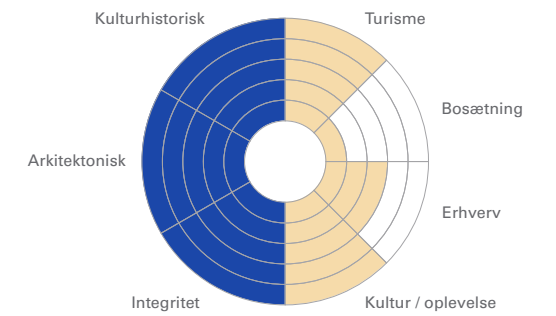

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

TRANEKÆR SLOT

Slottet ligger som et imponant bygningsværk omgivet af voldgrave og hævet over landevejen. Slottet er i særklasse et unikt Herregårdsanlæg, hvis kvaliteter styrkes yderligere i kraft af den stærke indbyrdes relation mellem slot, kirke og landsby.

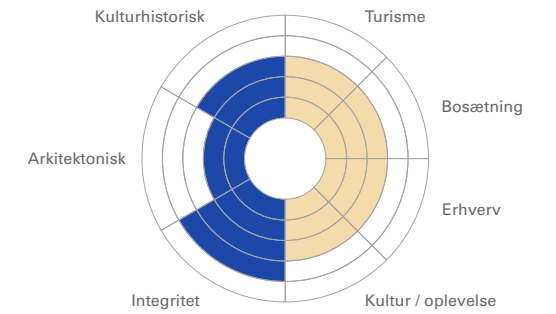
TRANEKÆR KIRKE

Udgår pga. screeningskriterierne.

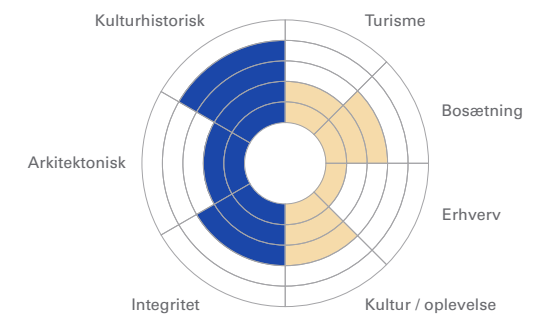
SPODSBJERG

Spodsbjerg udgøres af færgelejet og den nyere lystbådehavn som indeslutter det oprindelige fiskerleje. Miljøets styrke består i det oprindelige fiskerlejes selvgroede karakter med skure, både, fiskeredskaber og maskineri i vekslende grad af forfald.

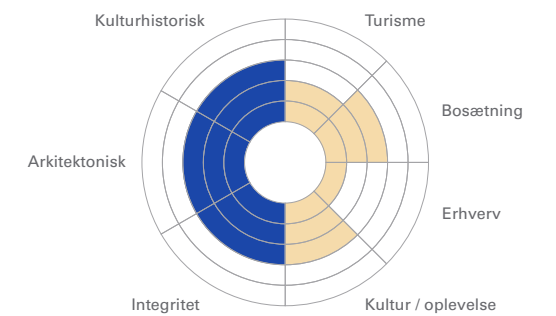
KRAGHOLM

Lille slynget vejby med spredte gårde og huse. Landsbyens struktur og sammenhæng med herregården Fårevejle er velbevaret. Bevaringsværdierne knytter sig især til Kragholmvej, Kragholmgård og Kragholmvej 33.

FODSLETTE

Middelalderlig landsby med udflyttergårde. Landsbyen knytter sig til hovedgården Hjortholm. Størst bevaringsværdi har miljøet omkring kirken, den tidligere skole og gadekæret.

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

10

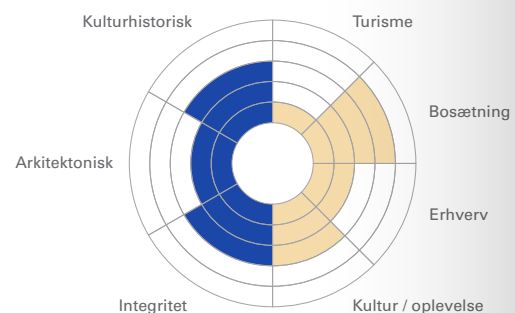
RISTINGE

Udgår pga. screeningskriterierne.

11

TRYGGELEV OG ØSTERSKOV

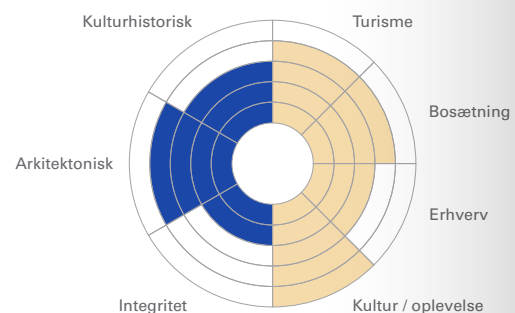
Tryggelev er en kirkelandsby, der er udbygget i flere faser. Langs Østerskov findes en række gårde, og vejen fører til stranden, hvor der var kystfiskeri. Byen er nu udbygget og omdannet med enkelte bevaringsværdige huse.

12

NORDENBRO - SØNDENBRO

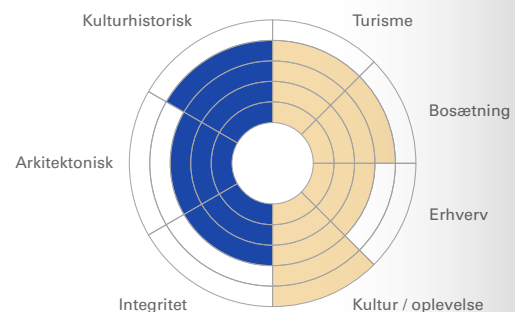
Et stort kulturmiljø, der følger landevæjen med landsbyerne Nordenbro, Magleby og Søndebro. Kulturmiljøet rummer fine helheder, herunder Magleby kirke, præstegård og højskole, Brolykke og Søndebro mejeri og station.

13

BAGENKOP

Bagenkop har udviklet sig fra et lille fiskeleje til industri- og færgehavn. Byen er præget af det maritime miljø med både ældre bevarede fiskerhuse, grejskure, ishus mm. Den store lystbådehavn og området omkring er præget af turisme.

14

GULSTAV

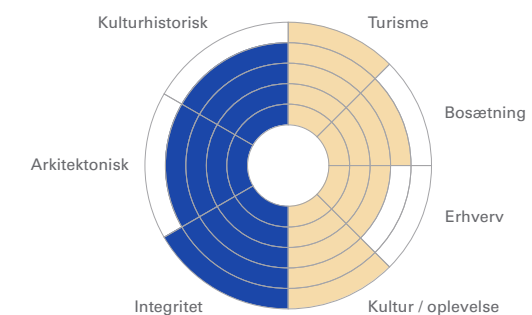
Udgår pga. screeningskriterierne.

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

15

STRYNØ BY

Landsbyen har en velbevaret struktur med en central stjerneformet plads, hvorfra veje fører ud til bygrænsens ringgade. Strynø By bærer præg af en rig bygningskultur, der fremstår meget intakt og giver indtryk af at være en tidslomme.

16

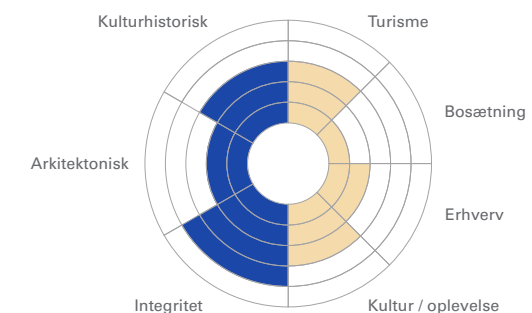
STRYNØ

Udgår pga. screeningskriterierne.

17

STRYNØ SKIBSBRO

Havnen og skibsbroen består af et lige moleanlæg med enkelte røde træskure. For enden af molen ligger færgelejet. I dag er de oprindelige skure erstattet af nye med samme placering. Havneanlægget fremstår generelt omdannet.

18

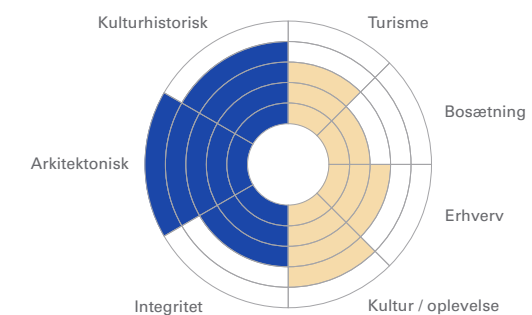
STRYNØ KALV

Udgår pga. screeningskriterierne.

19

FÅREVEJLE

Hovedgården er sammehængende med fæstelandsbyen Kragholm, og de to forbindes af en allé. Hovedbygningen fra 1868 indrammer sammen med avlsbygningerne en stor gårdsplads.

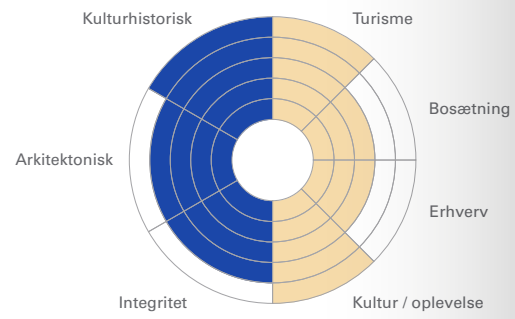
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

20

SKOVSGÅRD OG HENNETVED

Skovsgård hovedgård er et større bygningsmiljø, som er beliggende i sammenhæng landsbyen Hennemved og Skovsgård Mølle. De tre elementer forbindes af alléer og udgør tilsammen en fortællende helhed.

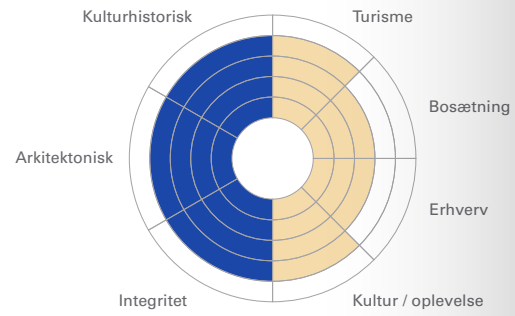

21

HJORTHOLM

Hjortholm er en stor hovedgård bestående af hovedbygning, et kompleks af landarbejderhuse, aftægtsbygninger, alléer mv. Hjortholm udgør en sluttet helhed, der tilsammen giver stedet stor fortælleværdi. Der er ikke offentlig adgang.

22

RØDBJERGHAVN

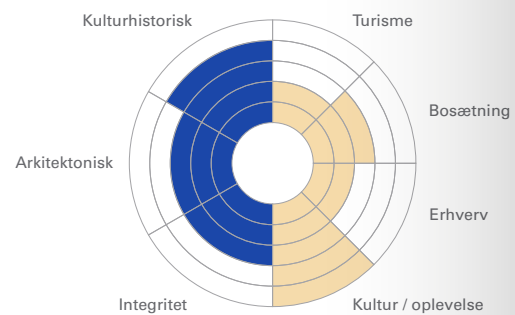
Udgår pga. screeningskriterierne.

23

SØGÅRD

Søgård er en mindre hovedgård med et bevaret kompleks af funktionsbygninger. Bygningerne er fra midten af 1800-tallet. Søgård fungerer i dag som børnelejr.

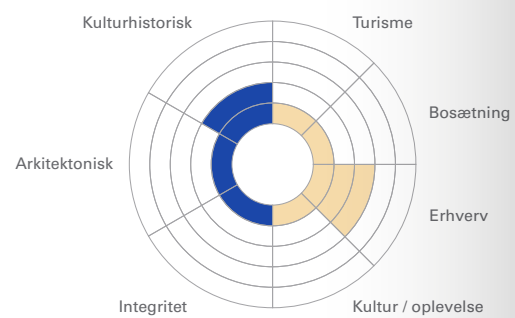

24

WEIDEMANN'S BINDEGARNFABRIK

Fabrikken fra 1930'erne udgjorde et større bygningskompleks, hvor størstedelen i dag er nedrevet.

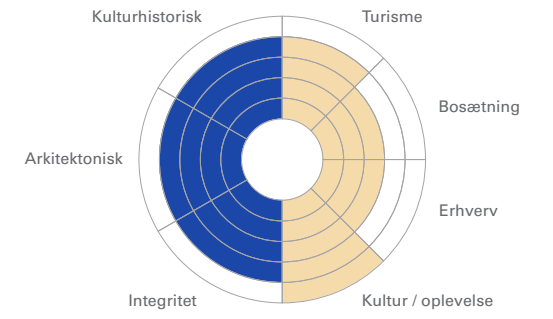
● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

25

SØDENBRO MEJERI

Sødenbro andelsmejeri er et velbevaret og heltstøbt anlæg med et kompleks af produktionsbygninger og bestyrerbolig. Bygningerne er fredet, men i forfald.

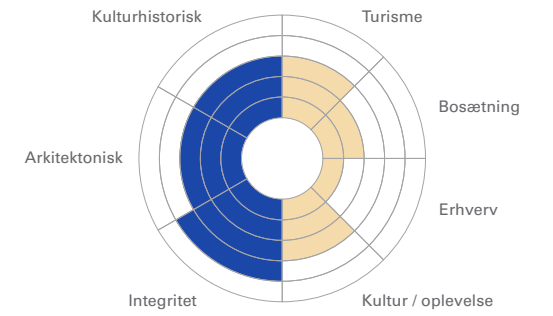

26

KELDSNOR FYR

Keldsnor fyr er opført fra 1885 og består af fyr, fyrmesterbolig, tilbygninger samt en udkigspost. Fyret er fredet.

27

VEJLEN

Udgår pga. screeningskriterierne.

28

MAGLEBY NOR

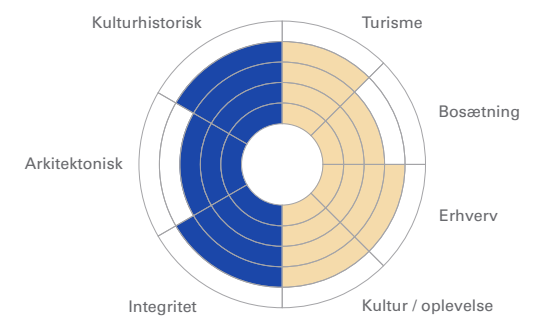
Udgår pga. screeningskriterierne.

29

HAVNEGADE

Havnegade består af en blanding af nyere, rå industri med betonsilo, ældre pakhuse på havnesiden og bykanten på den anden side. Den store silo står i kontrast til de gamle pakhuse.

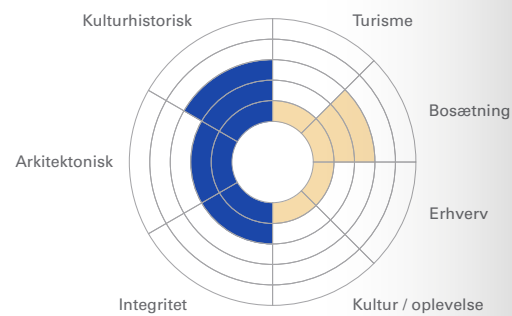

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

30

BELLEVUE

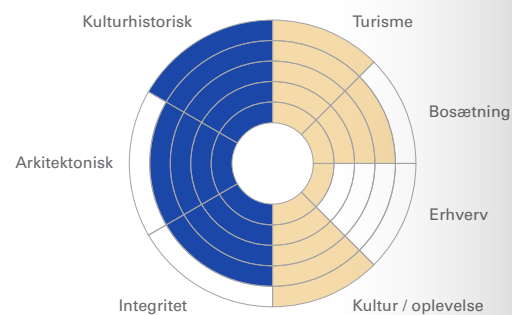
Husrækken langs Bellevue er opført i slutningen af 1800-tallet og består af halvanden etagers huse med haver.

31

RAMSHERRED

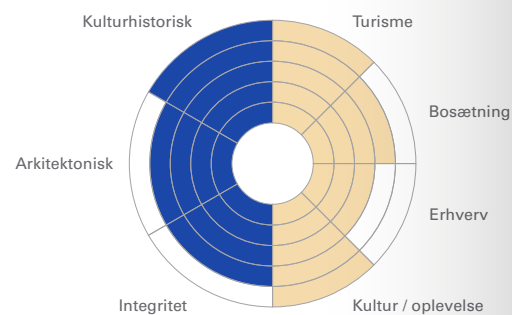
Ramsherred er et yderst velbevaret gadeforløb med småkårhuse. Gadeforløb og bygninger udgør en vigtig del af Rudkøbing og fortællingen om købstaden.

32

BROGADE

Brogade forbinder Torvet og den gamle bykerne med havnens rå industrimiljø. Udover et interessant forløb langs rådhusets bagbygning består gaden af mange huse af særlig høj bygningskvalitet.

33

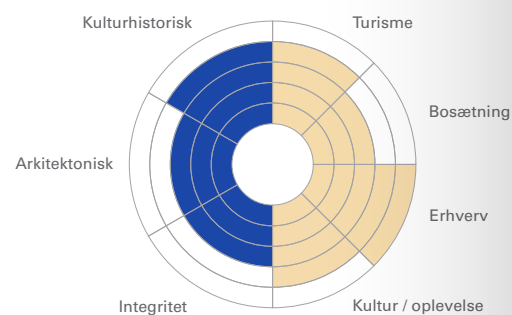
BROGADE 15

Udgår pga. screeningskriterierne.

34

TORVET

Torvet defineres af rådhuset mod havnen og præstegården i bindingsværk mod byen. Fra Torvet leder Brogade til havnen, mens Østergade udgør gågaden i modsatte ende. I forhold til den resterende bykerne optræder torvet betydelig mere omdannet.

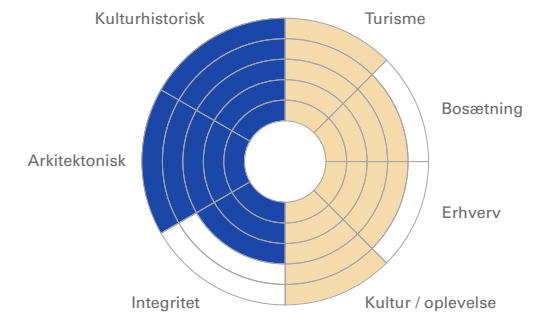

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

35

ØSTERGADE

Østergade er Rudkøbings hovedstrøg. Bygningerne er hovedsageligt fra 1850-1915, men enkelte ældre gårde er bevaret.

36

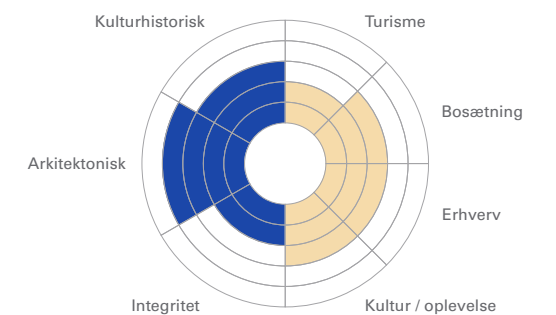
ØSTERGADE 24

Udgår pga. screeningskriterierne.

37

ØRSTEDGADE

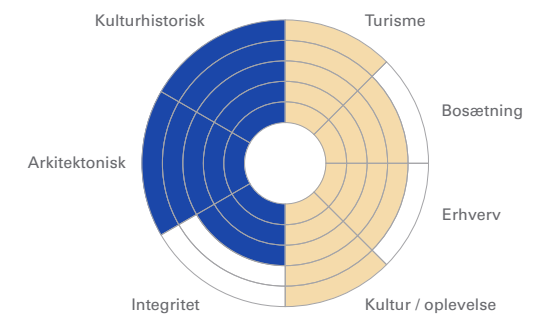
Ørstedsgade blev udstykket i midten af 1800-tallet og er præget af store ejendomme opført af byens nye borgerskab.

38

NØRREGADE

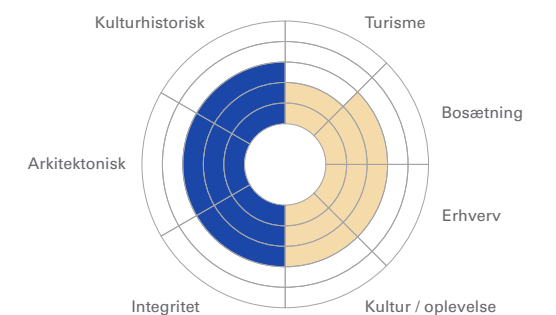
Nørregade er en særlig velholdt købstadsgade med rig bygningskultur og en stor andel af originalsubstans. Gaden består af flere store købmandsgårde opført i bindingsværk, hvoraf mange har intakte baggårdsmiljøer.

39

NØRREBRO

Nørrebro løber fra Brovejen til den gamle bykerne. Gaden består af arbejderboliger, der aftager i skala og alder i takt med at afstanden til centrum øges. En helstøbt gade, hvor omdannelse dog i forskellig grad præger de enkelte huse.

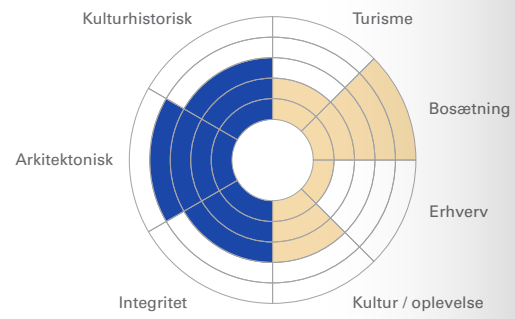

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

40

RUE VILLAVEJ

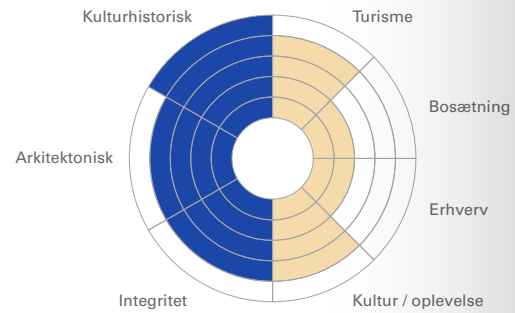
Rue Villavej er beliggende overfor kirkegården og bebygget med villæer af høj arkitektoniske kvalitet i skønvirke og bedre byggeskik.

41

RUDKØBING BYMØLLE

Rudkøbing Bymølle er en velbevaret helhed med hollandsk vindmølle og møllehus. Overfor vindmøllen ligger en købmandsgård med maltmølle.

42

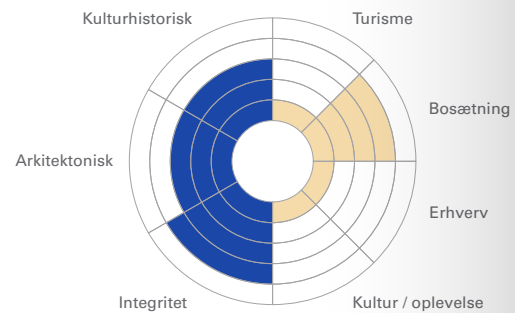
ØRSTEDPARKEN

Udgår pga. screeningskriterierne.

43

RINGVEJEN 1-19

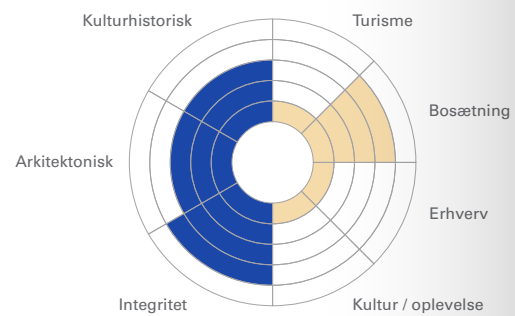
Kædehuse opført som tofamiliehuse i 1948. Tegnet af Jens Stærmosé. Bebyggelsen langs vejen udgør en helhed, som fortæller om velfærdssamfundets nye boliger og byudvikling.

44

SKOVBAKKEN 1-19, 2-16

8 træhuse opført på Skovbakken i 1948 som husvildebaracker. Overfor 10 ens enfamiliehuse fra 1950 tegnet af Arne Rasmussen.

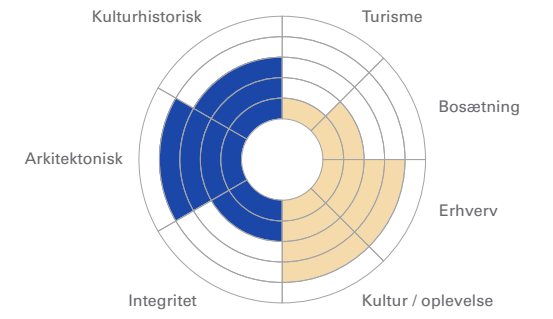

● VÆRDISÆTNING ● POTENTIALEVURDERING

45

RUDKØBING SKOLE

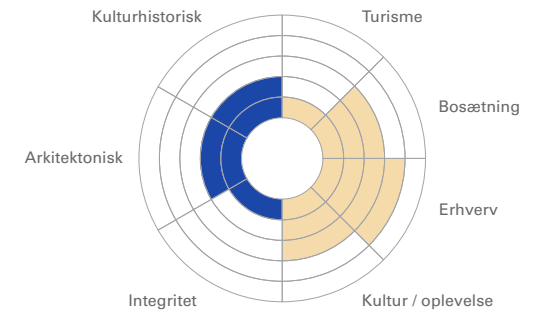
Rudkøbing Skole fra 1921 tegnet af Ludvig Andersen, tilbygning fra 1957 af Mindedal Rasmussen og 1973 af Rationelt Skolebyggeri.

46

RUDKØBING SYGEHUS

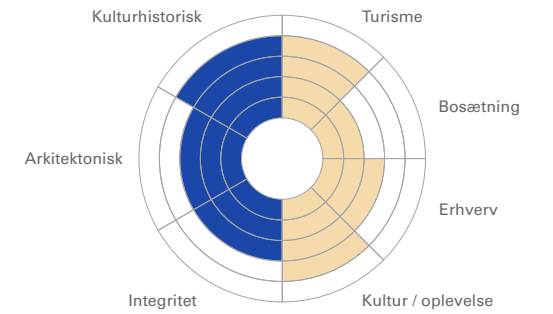
Rudkøbing Sygehus fra 1924-26 er tegnet af Frits Jørgensen og udvidet og ombygget flere gange. Helheden mangler sammenhæng og en bærende fortælling.

47

NEDERGAARD

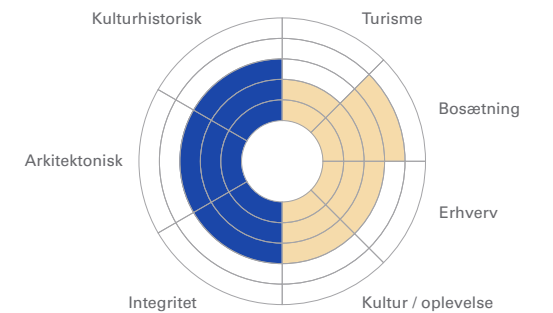
En lang allé fører til herregårdsanlægget fra landevejen. Hovedbygningen fra 1867 af Julius Trolle er flankeret af gule avlsbygninger. Særligt gårdrummet herimellem danner et fint miljø.

48

HESSELBJERG

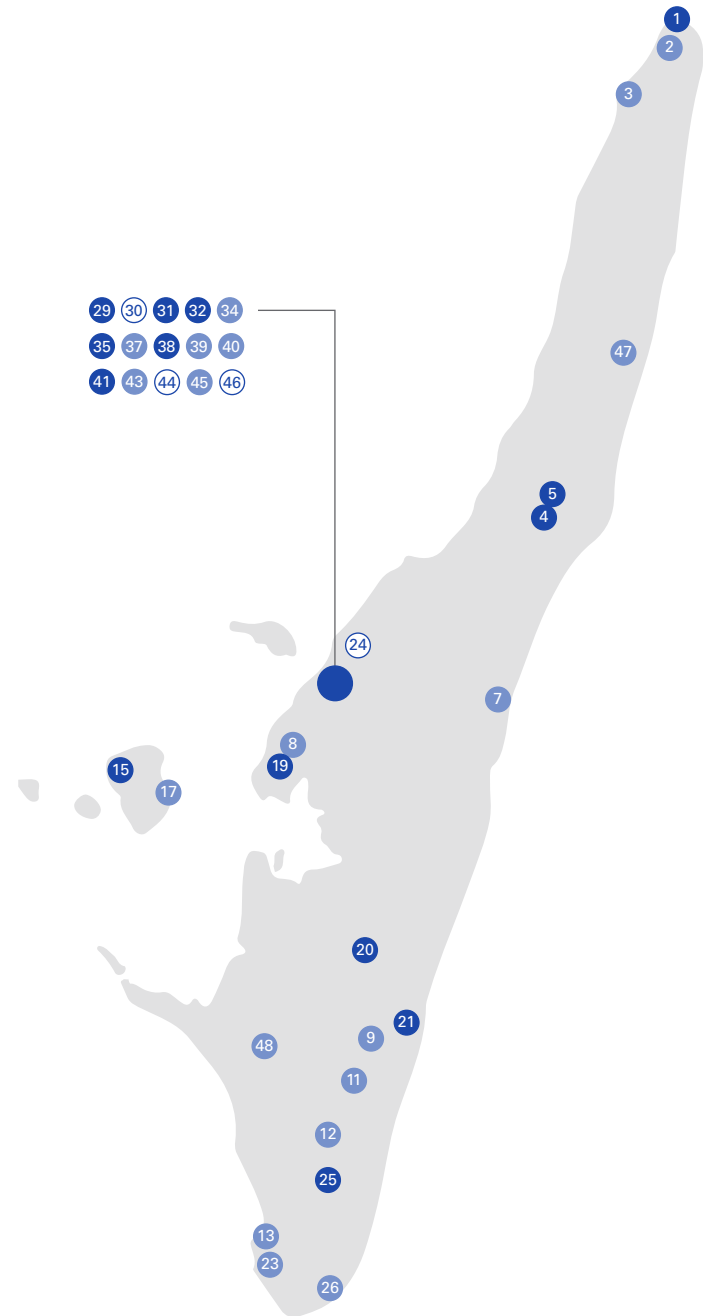
Landsbyen Hesselbjerg er en mindre udflytterlandsby karakteriseret ved sine mange mindre gårde inde i landsbyen, hvor man oplever en klar bystruktur. Bystrukturen er velbevaret og aflæselig.

KORT OVER VÆRDISÆTNINGER I LANGELAND KOMMUNE

Fordelingen af Langeland Kommunes kulturmiljøer ud fra deres værdisætninger.

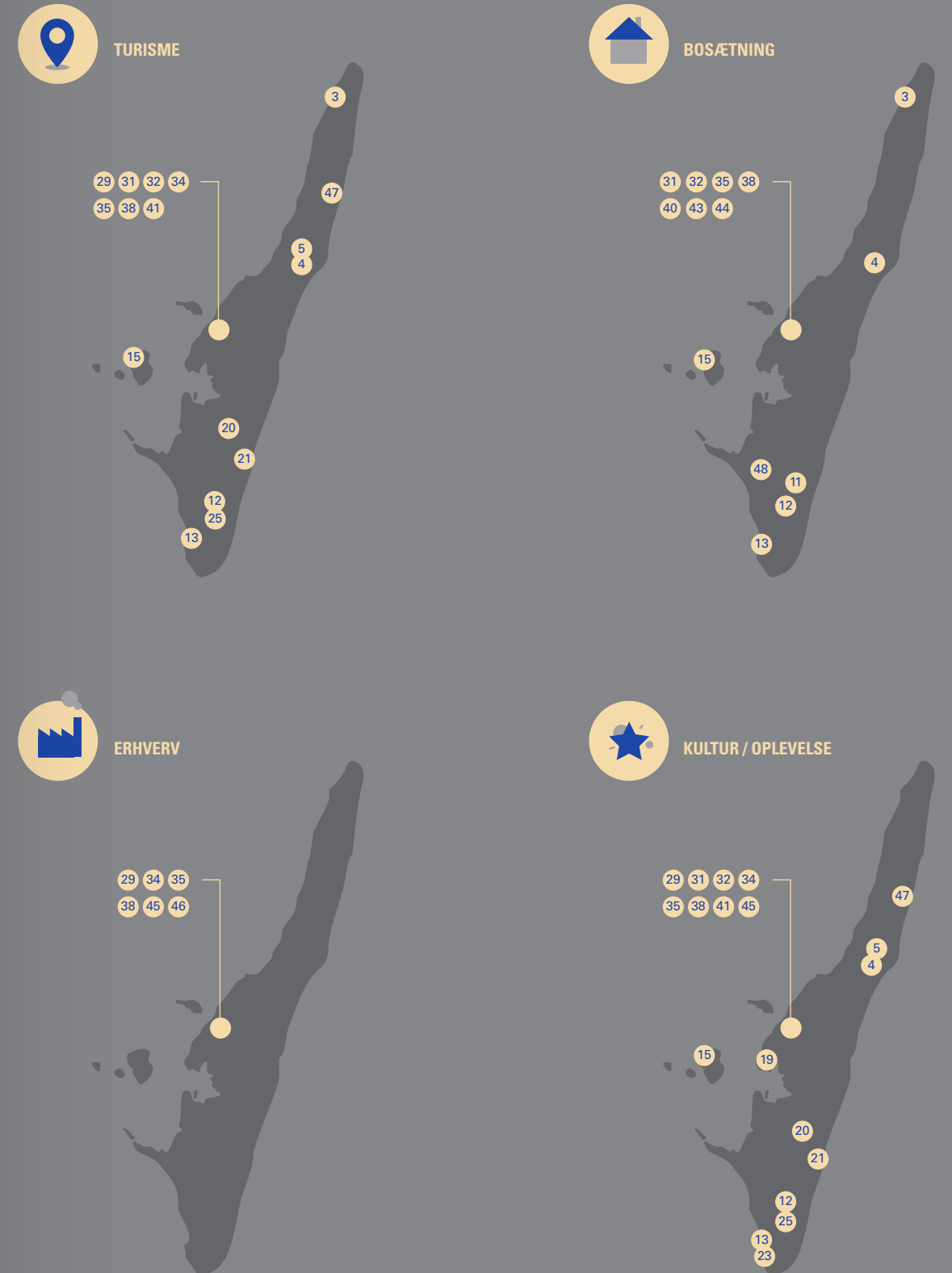

- HØJ
- MIDDEL
- LAV

LAV VÆRDISUM 3-7   MIDDEL VÆRDISUM 8-10   HØJ VÆRDISUM 11-15

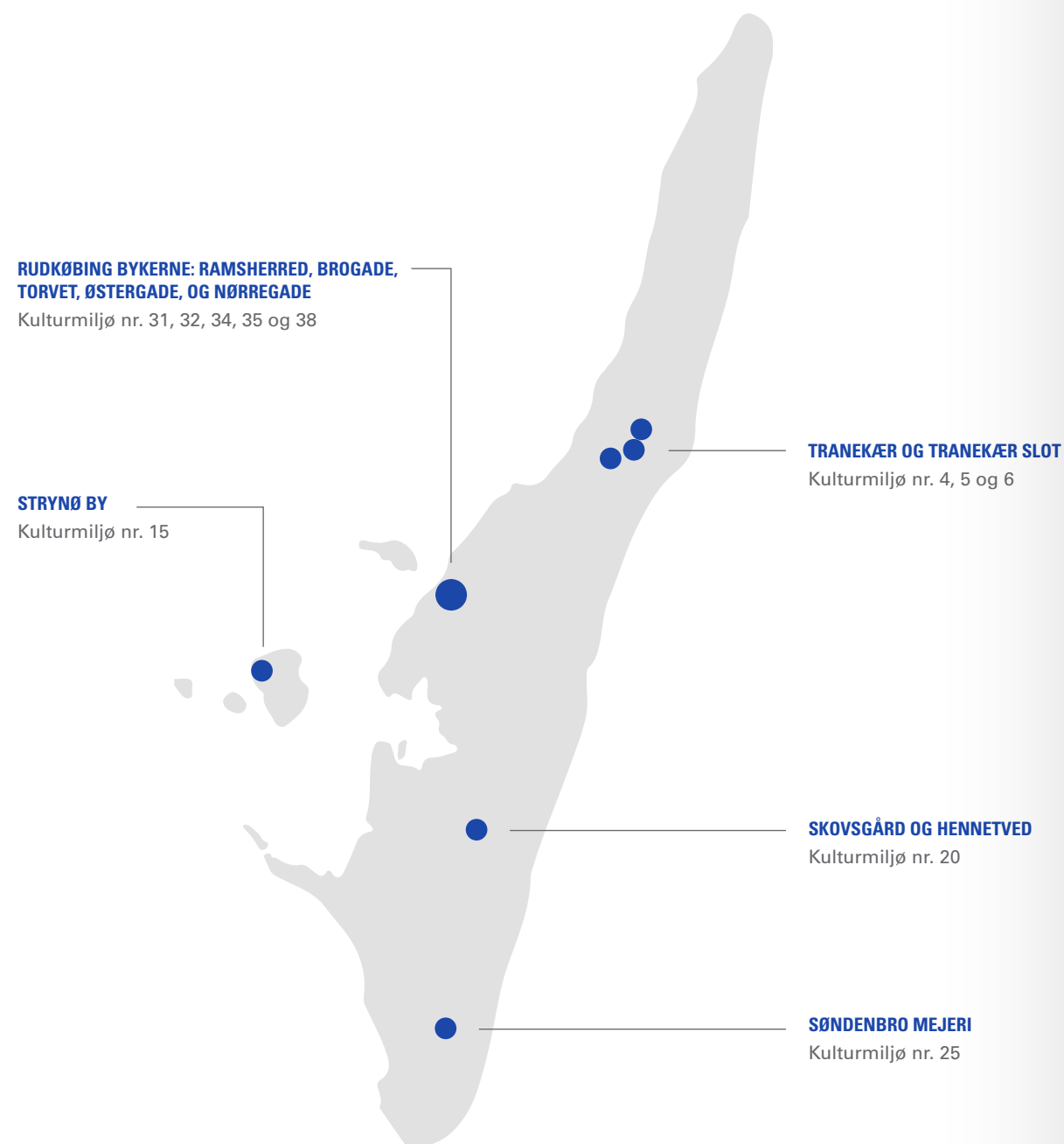
KORT OVER POTENTIALEVURDERINGER I LANGELAND KOMMUNE

Fordeling af Langeland Kommunes kulturmiljøer med højt potentiale (4 el. 5) inden for de fire kategorier.

UDVALGTE KULTURMILJØER

I LANGELAND KOMMUNE ER FØLGENDE
5 KULTURMILJØER UDVALGT:

TRANEKÆR OG TRANEKÆR SLOT

Kulturmiljø nr. 4, 5 og 6

Udvælgelsesgrundlag: Tranekær og Tranekær Slot er udvalgt på grund af den nære indbyrdes relation mellem slottet, kirken og landsbyen, der tilsammen udgør en fortælling med stor oplevelsesværdi og en gennemgående høj bygningskvalitet samt det samlede miljøes potentialer inden for turisme og oplevelser.

STRYNØ BY

Kulturmiljø nr. 15

Udpegningsgrundlag: Strynø By er udvalgt på grund af sin rige bygningskultur og som et sjældent velbevaret eksempel på et landsbysamfund på en af Danmarks småøer samt kulturmiljøets potentialerne inden for turisme, bosætning og oplevelser.

SKOVSGÅRD OG HENNETVED

Kulturmiljø nr. 20

Udpegningsgrundlag: Skovsgård er udvalgt på grund af sit helstøbte og velbevarede herregårdsmiljø, som er et fornemt eksempel på de mange mindre herregårde på Langeland samt Skovsgårds potentialer inden for turisme, kultur og oplevelser.

SØNDENBRO MEJERI

Kulturmiljø nr. 25

Udpegningsgrundlag: Søndenbro Mejeri er udvalgt på grund af sin kulturhistoriske værdi i de velbevarede produktionsbygninger som et tydeligt eksempel på andelsmejeribevægelsen byggerier samt miljøets potentialer inden for oplevelser og events.

RUDKØBING BYKERNE: RAMSHERRED, BROGADE, TORVET, ØSTERGADE, OG NØRREGADE

Kulturmiljø nr. 31, 32, 34, 35 og 38

Udpegningsgrundlag: Rudkøbing bykerne er udvalgt på grund af sine store bevaringsværdier og fortællerværdi som købstad, der varierer fra de ydmyge huse ved den gamle bykant til de store købmandsgårde samt kulturmiljøets potentialer inden for turisme, bosætning og oplevelser.

LØSBLADE MED DE UDVALGTE KULTURMILJØER

Analysen indeholder en beskrivelse af kulturmiljøet og kulturmiljøets bærende fortælling, en vurdering af kulturmiljøets bærende bevaringsværdier og kulturmiljøets tilstand og aktualitet samt illustrationer i form af fotos og diagram over kulturmiljøet.

4

5

6

TRANEKÆR OG TRANEKÆR SLOT

Slottet som fixpunkt for enden af landevejen. Den gamle skole ses til højre

Den indbyrdes relation mellem landsby, slot og kirke i Tranekær

BESKRIVELSE

Tranekær udgør en kulturmiljømæssig helhed, der indbefatter slot såvel som kirke og landsby. Ankommer man til Tranekær fra syd ligger kirken, som sammen med slottet mod nord, indrammer den velbevarede landsby med huse fra 1800-tallet. Vejens forløb slynger sig igennem landsbyen, hvorefter slottet igen kommer til syne på sin imponante bastion, omgivet af velbevarede funktionsbygninger, voldgrav og slotssø. Endvidere er slottet direkte forbundet med kirken via Grevens Allé, som løber i lige linje mellem slot og kirke, og som hermed afslutter den triangulære sammenbinding af kulturmiljøets enkeltelementer.

FORTÆLLING

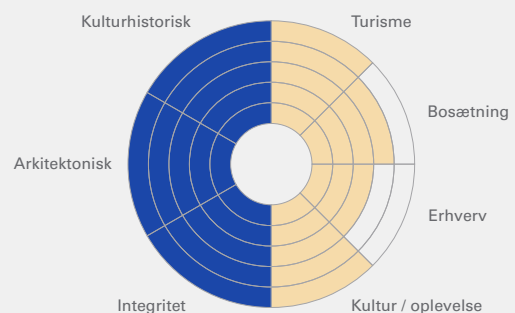
Den indbyrdes relation og samspillet mellem landsbyen, slottet og kirken er en klar aflæselig kulturhistorisk fortælling, der på nationalt plan indtager en særlig position i kraft af sin særdeles høje bygningsstandard og bevaringstilstand. Bygningernes placering i landskabet er yderligere understøttet af fine landskabelige greb. Eksempelvis udgør Grevens Allé en sigtelinje fra kirken til slottet, der midt i den slyngede landsby optages og videreføres af landevejen. Den fysiske nærhed mellem herregård og landsby manifesterer det levede liv fra vidt forskellige sociale kår gennem bygningerne.

TILSTAND

Tranekær er et enestående eksempel på et kulturmiljø, hvor samspillet mellem landsskabet og de forskellige byggede helheder kan opleves på stedet i kraft af en særlig høj grad af autenticitet og integritet. Bygningerne fremstår således i mange tilfælde fint vedligeholdt med få omdannelser. Dog er enkelte bygninger ved at forfalde som følge af funktionstømning. Det gælder bl.a. den gamle gulkalkede skole, der indtager en væsentlig position i oplevelsen af landsbyen fra landevejen.

Kommune:	Langeland Kommune
Kategori:	Bymiljø - Landsby, Magt og tro - Slot
Emne i kommuneplan:	Landsby, Hovedgård
Omfang:	Kulturmiljø nr. 4, 5 og 6
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Delvist offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

TRANEKÆR OG TRANEKÆR SLOT

Tranekær Slot set fra landevejen

Tranekær Kirke set fra landevejen ved ankomst fra syd

Funktionsbygning med bindingsværk og mansardtag tæt ved slottet

STRYNØ BY

Den centrale plads i midten af byen

Strynø By med gadeforløb i stjerneformation

BESKRIVELSE

Ved ankomsten til Strynø leder skibsbroen fra færgeløjet ind til Strynø Bys midte, som består af en central plads med en aktiv købmandsbutik. Fra pladsen udgår fem veje i stjerneformation, herunder vejen til færgen. Vejene fører alle til landsbyens periferi, mens de undervejs forbindes indbyrdes af mindre tværveje. Den nuværende bebyggelse består hovedsageligt af huse opført i relation til fiskeri og skibsfart. Landsbyen fremstår generelt velholdt med bevaret bystruktur, små intakte gyder og kun en mindre grad af bygningsomdannelse. Strynø By har egen kirke samt en nyligt restaureret skole.

FORTÆLLING

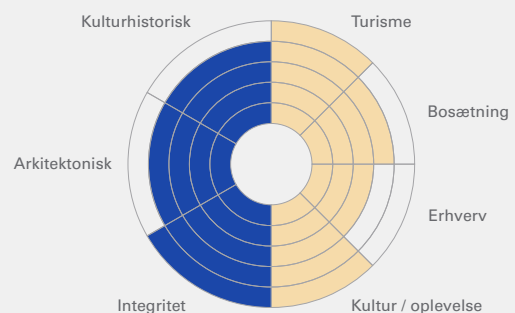
Strynø By opleves som en helstøbt landsby, der i kraft af sin afsondrede position som øens eneste større sammenhængende bebyggelse, har været selvforsynende. Det er i dag stadig klart manifesteret på stedet i form af bl.a. en fungerende skole og kirke. Den oprindelige landsbystruktur og bebyggelsens karakter giver en oplevelse af, at man befinder sig i en tidslomme, ligesom nærværet af det omgivende hav kan ses de fleste steder i udkanten af landsbyen.

TILSTAND

Modsat flere andre landsbyssamfund i Langeland Kommune oplever Strynø ikke affolkning, hvorfor faren for omdannelse af bebyggelsen gennem modernisering udgør en større trussel mod det intakte landbymiljø i Strynø By end egentligt forfald. Strynø By er et aktuelt eksempel på, hvordan en afsondret placering kan virke skærmende overfor flygtige modeluner og hurtige skift indenfor håndværkerfagene og byggebranchen i almindelighed.

Kommune:	Langeland Kommune
Kategori:	Bymiljø - Landsby
Emne i kommuneplan:	Landsby
Omfang:	Kulturmiljø nr. 15
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

STRYNØ BY

Et typisk hus i Strynø By

En af de intakte snævre gyder i Strynø By

Den restaurerede skolebygning

SKOVSGÅRD OG HENNETVED

Skovsgårds hovedbygning ligger centralt i anlægget omgivet af vandgrave

BESKRIVELSE

Hovedgården Skovsgård er et helstøbt og velbevaret anlæg. Den symmetriske hovedbygning fra 1889 er i historicistisk stil og tegnet af J.V. Petersen. Hovedbygningen ligger på et voldsted med vandfyldte grave. Syd for hovedbygningen ligger et landskabeligt haveanlæg med et monumentalt familiegravsted. Avlsgården er fra midten af 1800-tallet og hele anlægget udgør et ensemble af nyere og ældre bygninger. Den nærliggende landsby Hennesved er knyttet til Skovsgård og består af landarbejderhuse, husmandssteder og enkelte gårde. En kilometer syd for hovedgården ligger Skovsgård Mølle, der er i sig selv en velbevaret helhed med mølle og møllegård. Skovsgård, Hennesved og Skovsgård Mølle er forbundne med alléer.

FORTÆLLING

De mange mindre og tætliggende hovedgårde er et særkende for Langeland, hvor forholdene og dyrkningen af jorden har været gode. Skovsgård Hovedgård består af en fortællende helhed med hovedbygning, voldgrave, park, avlsgård og sekundære bygninger, der opleves i tæt sammenspil. De bærende bevaringsværdier knytter sig til Skovsgårds hovedbygning, voldanlæg, park, forskellige avlsbygninger samt den nære beliggenhed til Hennesved og Skovsgård Mølle. Hertil kommer forbindelsen til landsbyen og møllen via grønne vejforløb, der styrker oplevelsen af det samlede herregårdsmiljø.

TILSTAND

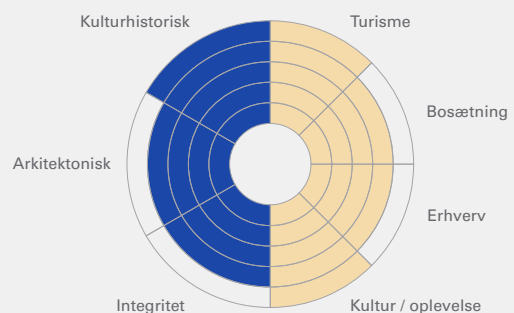
Skovsgård er siden 1979 ejet af Danmarks Naturfond, der driver hovedgården og driften som oplevelsescenter og herregårdsmuseum. Formidlingen omfatter både naturformidling og herregårdshistorie, hvor hovedgården bruges som ramme for udstillinger mv. Bygningerne er i god stand og hele godset er åbent for besøgende.

Landsbyen Hennesved, Hovedgården Skovsgård og Skovsgård Mølle udgør en fortællende helhed, der bindes sammen af grønne vejforløb

Kommune:	Langeland Kommune
Kategori:	Magt og tro - Herregård, Bymiljø - Landsby, Landbrugsmiljø - Mølle
Emne i kommuneplan:	Hovedgårde
Omfang:	Kulturmiljø nr. 20
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

SKOVSGÅRD OG HENNETVED

Mange af avlsgårdens bygninger anvendes til udstillinger og formidling

Skovsgård rummer også en naturskole og naturformidling

Skovsgård Mølle fra 1904 ligger højt på bakken med møllegården nedenfor

SØNDENBRO MEJERI

Den iøjenfaldende hovedbygning er placeret med et fremspringende midterparti placeret ud til vejen

BESKRIVELSE

Andelsmejeriet i Søndebro blev bygget i 1888 af Hans Carl Andersen, og i 1929 blev mejeriet udvidet med skummesal, osteri, bestyrerbolig og en vognbygning. Mejeriet udgør et kompleks af bygninger, der alle er hvidpudsede og med rødt tegltag. Mejerihallen er centrum i anlægget og ligger med sit fremskudte midterparti for enden af Fogedgade. Mejeriet er placeret, så det har gode tilkørselsforhold fra de omkringliggende andelshavende mælkeproducenter.

FORTÆLLING

De danske andelsmejerier blev grundlagt i 1880'erne. Oprettelsen af et andelsmejeri betød, at mælkeproducenterne i fællesskab oprettede og ejede mejerierne, hvilket sikrede, at også mindre landbrug kunne opnå en højere afsætningspris selv for små mængder. Søndebro Mejeri er et tidligt og stort eksempel på et andelsmejeri. Mejeriet blev i 1962 sammenlagt med Nordenbro Mejeri og stoppede sin funktion sidst i 1970'erne. Søndebro Mejeri blev bygningsfredet i 1998. De bærende bevaringsværdier knytter sig til anlæggets produktionsbygninger og bestyrerboligen. Hertil kommer de karakteristiske bygningstræk for mejeriet med den centralt placerede mejerisal, de store klassicistiske vinduer, skorstenen og udluftningshætterne.

TILSTAND

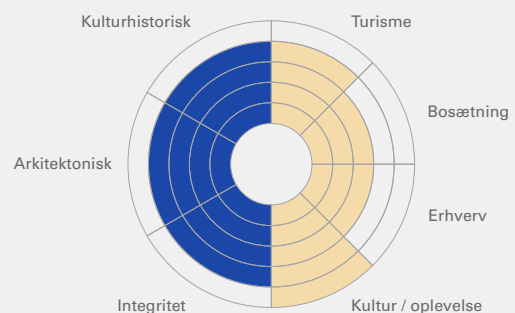
Søndebro Mejeri er bygningsfredet. Bygningernes tilstand er primært god, men trænger til vedligeholdelse. Anlægget er privatejet og der er ikke offentlig adgang.

Andelsmejeriet er en lille funktionel helhed med gode tilkørselsforhold fra de omkringliggende gårde

Kommune:	Langeland Kommune
Kategori:	Landbrugsmiljø - Mejeri
Emne i kommuneplan:	Bygningsmiljøer
Omfang:	Kulturmiljø nr. 25 (også en del af kulturmiljø nr. 12)
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Ingen offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

SØNDEBRO MEJERI

Søndebro Mejeri ca. 1936

Bestyrerboligen til mejeriet

Mejeriet består af flere sammenbyggede produktionsbygninger

31

32

34

35

38

RUDKØBING

BYKERNE

RAMSHERRED, BROGADE, TORVET,
ØSTERGADE OG NØRREGADE

Torvet mod Rådhuset

BESKRIVELSE

Bykernen i Rudkøbing består af ganske varierede gadeforløb, som repræsenterer forskellige sociale samfundslag i et spænd fra de ydmyge fiskerboliger i Ramsherred med baghuse ud mod den oprindelige vandkant til Nørregades store købmandsgårde i bindingsværk og de imponante klassicistiske bygninger i Østergade og Brogade. Torvet udgør et vigtigt samlingspunkt mellem Østergade og Brogade, men fremstår som det mest omdannede af de involverede kulturmiljøer. Det kan med stor sandsynlighed tilskrives en gunstig placering i forhold til forretningslivet.

FORTÆLLING

Den gamle bykerne i Rudkøbing udgør et omfangsrigt net af små særdeles velholdte gader og pladser. Selv baggårdsmiljøerne, som udgår fra de omfattede kulturmiljøer, har en ganske høj bevaringsstandard. Flere aspekter af byens historie kan aflæses simultant på gadeplan som velbevarede repræsentative byggede miljøer fra forskellige perioder, mens byens sociale geografi ligeledes afspejles i bygningsmassens varierede udtryk og skala i en sjælden grad.

TILSTAND

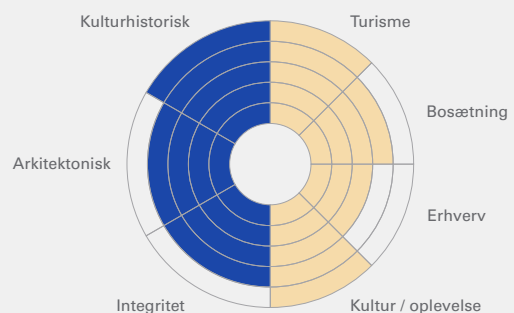
I stedet for at betragte de involverede kulturmiljøer som fragmenterede løsrevne gadeforløb og pladser foreslås de sammenlagt, så den intakte bykerne fremstår som en helhed. Bebyggelserne indskrives sig på nationalt plan, hvad angår både kvalitet og autenticitet. Omdannelsesgraden i de berørte kulturmiljøer er således meget lille. Skalaen af den bevarede bykerne strækker sig ligeledes ud over det sædvanlige, hvorfor det synes oplagt at betragte det samlede gamle Rudkøbing som det unikke kulturmiljø, det rent faktisk udgør. Derfor kunne det være givtigt at overveje, hvorvidt flere af de øvrige tværgader burde indgå som forbindelsesled i den fremtidige tænkning af Rudkøbing gamle bykerne som et samlet kulturmiljø.

Det udvalgte kulturmiljø med markerede gadeforløb samt de potentielle forbindelsesled, der kan styrke oplevelsen af en samlet bykerne

Kommune:	Langeland Kommune
Kategori:	Bymiljø - Købstad
Emne i kommuneplan:	Gader og pladser
Omfang:	Kulturmiljø nr. 31, 32, 34, 35 og 38
Udpeget i kommuneplan:	Ja
Adgangsforhold:	Offentlig adgang

- VÆRDISÆTNING
- POTENTIALEVURDERING

RUDKØBING BYKERNE: RAMSHERRED, BROGADE, TORVET, ØSTERGADE OG NØRREGADE

De store købmandsgårde i Nørregade

Brogade mod Havnen

Ramsherred set fra Brogade

